

126-os számú okiratsomag

Kis malom

Veszprém vármegye vízikönyve a vízikönyv száma XI/9.⁽¹⁾

Összefoglalás

A forrástól számítva tizenegyediként a Bánya-ér jobb partján épült, a Pápateszéren átvezető főút mellett. Felső szomszédja a *Kuti malom*, alsó szomszédja már a főút túlsó, északi oldalán épült *Lukács malom*. Az 1886-ban kiállított községi bizonyítvány tizenkettedik sorában "kis" néven, a pápateszéri 163-as számú telekjegyzőkönyvben 238-as helyrajzi szám alatt találjuk. Tulajdonosa ekkor ifj. gróf Esterházy Móricz. A vízikönyvi dossziében részletes dokumentáció található, műszaki leírással, helyszín-, hossz- és keresztmetszvények rajzával, földmunka kimutatással, malomfelülvizsgálati jegyzőkönyvvel és 1938-ban kiállított, Sztankovics János pápateszéri lakos nevére szóló engedélyokirattal. Az 1930-as évek végétől tulajdonosa után Sztankovics malomnak is nevezik. Felülcsapott vízikerekének átmérője ekkor 3.40 méter, szélessége 0.90 méter, a malom hasznos esése 4.28 méter. A malom üzeméhez engedélyezett vízmennyiség másodpercenként 200 liter.

Az engedélyokirat kiadásához szükséges műszaki dokumentumok és annak mellékletei 1937 áprilisában Székesfehérváron, a kultúrmérnöki hivatalban készültek - csakúgy, mint az 1930-as évek végén kiadott többi pápateszéri malom esetében. E műszaki leírások közös jellemzője, hogy készítőjük a helyszínen felmérte a szóban forgó malom állapotát és leírta, megfogalmazta a teendőket. Több malomnál, így a *Kis malom* esetében is új, nagyobb átérésztő képességű árapasztó zsilip és csatorna építését tartotta szükségesnek a műszaki leírás. Az engedélyokirat paragrafusai minden esetben a kultúrmérnöki hivatal szakértő mérnökei által a műszaki leírásban javasoltakat tartalmazták - de a jogerős határozatot mindig az illetékes vármegye alispánja, törvényhatósági városok esetében a polgármester mondta ki.

A vízikönyv dossziét két piros vonallal áthúzták és ráírták: VISSZAVONVA 7719/13/1967 szám alatt [B11-1].

Vízikönyv (1893 - 1967)

A vízikönyv első irata egy táblázatos tartalomjegyzék, címe: Veszprém vármegye vízikönyve. 126. számú okiratsomag. *gróf Eszterházy Mór pápa - teszéri u. n. kis malma* [B11-2]. Felsorolja a vízikönyvben elhelyezett dokumentumokat, azok iktatószámát, az elhelyezés dátumát és a mellékletek számát:

⁽¹⁾ Székesfehérvári KMH Vízikönyvek, 158 (doboz), 126-os számú okiratsomag, *kézzel ráírva*: Bakonyér (Bánya-ér), Gerence, Cuha

A vízikönyv száma	Elhelyezés kelte	Megnevezés	A mellékletek száma
XI/16	1893 szept. 2.	Igazoló határozat alisp. 21126/93 sz. a.	2
	1938. aug. 24.	Engedély Sztankovics János részére 16.254	4
	1939 dec. 31	Felülvizsgálat 14.795/1939	-
		Műszaki leírás	
		Általános helyszínrajz	
		Hossz- és keresztmetszelvények	
		Földtömeg kimutatás	
		Községi bizonyítvány	
		Jegyzőkönyv	

Községi bizonyítvány (1886)

Az 1886-ban kiállított községi bizonyítványban tizenkettedikként, "Kis" néven felsorolt malom a 163. sorszámom felvett telekjegyzőkönyv + 1 sorában 238 helyrajzi szám alatt szerepel. A vízikönyvi dossziében található községi bizonyítvány az eredeti dokumentum másolata [B11-3]. A vízikönyvben 74/93 számon iktatott okiratot 1886. december 31-én keltezték Veszprémben. A négyoldalas ív hátoldalán az alispán hivatala így foglalja össze az ügyirat lényegét:

Veszprém vármegye alispánjától

20257/1886

Gróf Esterházy Móricz Pápa-Teszér község határában a ~ folyón levő u. n. Kis malmára nézve, az 1885 : XXIII t. cz. 189 §-ában előírtak alapján e helyről 9281/1886 sz. a. kibocsátott hirdetményhez képest, bejelentését törvényszerű intézkedés céljából beadja.

Az így beérkezett bejelentés az 1885: XXIII t. cz. 190 § ának értelmében Pápa-Teszér községgel illetősége útján azzal közöltetik, hogy ezen bejelentésre nézve az érdekeltek észrevételeiket 30 nap alatt tegyék meg és hogy ezen határidő eltelte után az érdekeltek szabályszerű értesítéséről szóló vétbizonyítvány is a beadott észrevételekkel, a bejelentéssel és mellékleteivel együtt hozzám az illetékes hatóság útján minden késedelem nélkül betérjesszessék.

Minderről a bejelentő tulajdonos törvényes meghatalmazottja, a pápai járás főszolgabírája és Pápa-Teszér község ez utóbbi illetékessége útján s a bejelentéssel és mellékleteivel együtt végzésileg értesítettik.

Veszprém, 1886 évi december hó 31-én.

Véghely Dezső

A dokumentumot 74/93 számon, hét évvel később iktatták be a XI/16 számú vízikönyvbe.

Határozat (1893)

A vízhasználat jogosultságát igazoló alispáni határozat hét évvel később, 1893 március 9-re készült el azzal a megjegyzéssel, hogy a vízhasználat gyakorlatára vonatkozó feltételeket az 1885. évi XXIII. t. cz. 192. §-a értelmében egy későbbi időpontban határozzák meg. A malom neve e határozatban "ugynevezett kismalom". A határozatot 74/93 számmal iktatták a vízikönyvbe. 3 pontja kötelezi a malom tulajdonosát, hogy a műszaki terveket saját költségén készíttesse el és azokat nyújtsa be az alispáni hivatalnak. Konkrét időpontot azonban nem határoz meg, csak *esetleg előforduló panasz, a vizimű átépítése, javítása, vagy az illető vízfolyás viziműveinek együttes rendezése* esetén ír elő záros határidőt [B11-4].

Értesítés (1893)

A következő irat egy értesítés, dátuma 1893. szeptember 27. Ebben Véghely Dezső királyi tanácsos, alispán arról értesíti az érdekelteket, hogy *a gróf Esterházy Mórícztulajdonát képező és a Bakonyéren, Pápa-Teszér község határában levő ugynevezett kis malom vízjogosítványának igazolása tárgyában 5659/93 szám alatt kiadott határozata* jogerőre emelkedett, ezért elrendeli, hogy az összes iratot helyezték el a XI/16. számmal nyitandó vízikönyvbe. Az intézkedésről értesíti a vízikönyv vezetésével megbízott Végh István megyei aljegyzőt, a tulajdonos gróf Esterházy Mórícztulajdonos papai lakost, Pápa-Teszér község előljáróságát, a pápai járás főszolgabíróját, végül az első kerületi magy. kir. kultúrmérnöki hivatalt [B11-5].

Az engedélykirathoz tartozó műszaki leírást és a terveket 33/1938 számon iktatták a vízikönyvbe. A tervek és a műszaki leírás 1937 áprilisában, Székesfehérváron készültek.

Műszaki leírás (1937)

Címe: MŰSZAKI LEÍRÁS a Pápateszér község határában lévő "Kiss" malom tervéhez [B11-6].

Részletes helyszínrajz (1937)

Címe: A pápateszéri "Kiss" malom terve. A térkép már az 1930-as években aktuális helyrajzi számokkal jelöli a malomépületet (532 hrsz), a fölötté lévő malomtavat (530 hrsz) és a szomszédos ingatlanokat. A helyszínrajz segítségével pontosan meg tudjuk határozni azoknak a községi utaknak a helyét is, amelyek helyén ma már szántót, legelőt, vagy bozótost találunk [B11-7].

Hossz- és keresztaszelvények (1937)

Címe: A pápateszéri "Kiss" malom terve- Hossz- és keresztaszelvények. A rajz hosszmetsetben mutatja a maloméület vízikerék felőli oldalát, a malomfő, a kerékre vezető zúgó és a vízikerék elhelyezkedését, főbb méreteit [B11-8].

Földmunka kimutatás (1937)

Címe: A pápateszéri "Kiss" malom terve - Földmunka kimutatás. A dokumentum a malom- és az árapasztó csatorna előírászerű kialakításához 722 köbméter földmunkával számol [B11-9].

Engedély (1938)

A 16.254/1938 számú, írógéppel írt engedélyokirat 33/1938 iktatószámmal került be a vízikönyvbe [B11-10]. Az engedély tulajdonosa Sztankovics István pápateszéri lakos.

Szövege:

Engedélyokirat

Vízikönyvi szám XI/16.

1 §

Sztankovics János pápateszéri lakos a következő határozatok szoros megtartásának kötelezettsége mellett, az 1885: XXIII. t. c. 168. §, 192.§-a alapján engedélyt nyert a Veszprém vármegyei Pápateszér község határában, a Bakonyér /Bányaér/ vízfolyás jobbpartján fennálló u. n. "Kiss" malomnál, az ezen engedélyokirat kiegészítő részét képező és a székesfehérvári m. kir. kulturmérnöki hivatal által 901-c/1937. szám alatt készített malomterveknek megfelelő, már eddig is gyakorolt vízhasználatot továbbra is gyakorolni, nevezetesen a Bakonyér /Bányaér/ vizét, bármely vizállás mellett, a 2. §-ban körülírt célra felhasználni, evégből a víz színét a duzzasztási magasságig felduzzasztani és ezen engedélyokiratban körülírt víziműveket és medreket létesíteni, illetve a már eddig is létezőket az ezen engedélyokiratban körülírt módon továbbra is fenntartani, végül az azoknak jókarbantartása végett szükséges munkálatokat fogatosítani, mely munkálatokat partbirtokosok tűrni tartoznak. A mederből kikötött hordalék mindkét parton 1.00 m. széles padka szabadonhagyása mellett, az elhelyezésre szükséges területen rakható le.

2 §

Az engedélyezett vízhasználat a Bakonyér vízfolyás jobbpartján a Pápateszér községbeli 532 hrsz. területen épült malomnál a Bakonyér vizének a 3. §-ban körülírt duzzasztóval való felduzzasztása és a felduzzasztott víznek a malomkerék meghajtására való felhasználása.

A vízhasználat gyakorlásához szükséges víziművek a következők:

a./ malomfő

- b./ alsó és felső malomcsatorna
- c./ árapasztó zsilip és árapasztó csatorna
- d/ vizgyűjtő tó.

3 §

A 2. §. a./ pontjában engedélyezett malomfő a helyszínrajzban a Bakonyér vízfolyás 16 + 84 sz. szelvényben van, kőből épült támfal, melybe betonból egy egynyílású zúgó van beépítve, amely a kerékre vezeti a vizet.

Ezen zúgó nyílásszélessége 0.50 m., küszöbmagassága 161.18 m. a terveken használt hasonlító sík felett. A nyílás 0.30 m. magas táblával zárható le.

A malomnak egy felülcsapott vízikereke van, melynek átmérője 3.40 méter, szélessége 0.90 m, tengelye pedig 158.96 méterre van a tervben használt hasonlító sík felett. A malom hasznos esése 4.28 m.

4 §

A 2. §.b. pontjában engedélyezett alsó malomcsatorna a malomfőtől lefelé 284 fm. hosszban terjed, 2.00. m. fenékszélességgel, 1:1 hajlású oldalrészével és 0.9. % fenékeséssel bír, fenékkottái: a malomkerék alatt 156.90, a tisztogatás határánál 156.65 m., a tervben használt hasonlító sík felett.

A felső malomcsatorna a malomfőtől felfelé az árapasztó zsilipig terjed. hossza 328 m., 1.5 m. fenékszélességgel, 1:1 hajlású oldalrészével és 1.3 % fenékeséssel bír. Fenékkottái: a malomfőnél 166.18 m. míg az árapasztó zsilipnél 161.50 m. a hasonlító sík felett.

5 §

A 2. §. c/ pontjában engedélyezett árapasztó zsilip a malomfőtől felfelé 328 m-re van, 1.0 m. nyílású 161.50 m. küszöbmagasságú táblás zsilip, a leeresztett tábla felső éle 161.80 méter lehet.

Az árapasztó csatorna a malomfőtől felfelé 328 m-re ágazik ki a malomcsatorna balpartjára épített árapasztó zsiliptől és az alsó malomcsatornába torkollik vissza, a helyszínrajzban feltüntetett 15+83 szelvényben. Hossza 438 fm. 1.0 m fenékszélességgel, 1:1 hajlású oldalrészével tisztogatandó ki, a terep alatt átlag legalább 0.70 m. mélységgel.

6 §

A 2. §. d./ pontjában engedélyezett vizgyűjtő tó az 530 hrszámmal jelzett ingatlanon van. A malom fölött egy átlag 4.00 m. koronaszélességű töltés gyűjti össze a patak vizét jelzett tóba és ebből a raktározott vízből kapja a malom örlővizét a töltésen átvezető és a malomfőnél végződő facsatornán keresztül.

A töltés koronaszintje 0.50 m-el építendő az engedélyezett duzzasztási magasság fölé, tehát átlagos koronamagassága 162.00 m. kell hogy legyen a hasonlító sík fölött.

7.§.

Engedélyes köteles:

- a./ Az engedélyokirat 2-5. §-ában kitüntetett viziműveket és medreket saját

költségén ezen engedélyokirat határozatainak megfelelően létesíteni és használni és továbbra is ugyanúgy állandóan jókarban tartani.

- b./ az engedélyezett duzzasztási magasságát pénzbüntetés terhe mellett betartani /1885: XXIII. t. cz. 184 § :/ és ha a vízszin a megengedett duzzasztás magasságaa fölé emelkedik, a vízfelesleget a szabadzúgó táblájának megfelelő felhúzásával a fenéken lebocsátani /66655/1885 sz. min. rendelet 6. § /.
- c./ a viziművön elhelyezett magassági jegy és vonatkozási jegy sértetlenségét felelősség terhe mellett megőrizni s azok esetleges megsérülését, vagy elpusztulását 8 nap alatt a pápai járás főszolgabírájának pénzbüntetés terhe alatt bejelenteni.
- d./ Engedélyes személyében beálló változást, a változás napjától számítandó 30 napon belül - pénzbírság terhe mellett - a vízikönyvbe való bejegyzés végett az alispánnál bejelenteni.
- e./ Az engedélyokiratot mellékleteivel együtt vagy eredetiben, vagy hiteles másolatban mindig kéznél tartani s a hatóság kiváratára bármikor előadni.
- f./ Kártérítés nélkül túrni mindazokat a zavarokat, illetve vízhiányt, melyeket a vízhasználata felett és alatt lévő vízfolyásoknak hatóságilag a törvény értelmében elrendelt tisztogatása és ezen tisztogatás fogatosítása céljából szükséges munkák a vízfolyási viszonyokban előidézhetnek.
- g./ Viziművek felelős kezelőjének nevét és lakását a járás főszolgabírájának bejelenteni.
- h./ Duzzasztójának tábláját a vasárnapi ipari munkaszünet alatt reggel 8 órától este 6 óráig nyitva, illetve felhúzva tartani.
- i./ Minden évben július hó 5-15 közötti határidőben alsó és felső malomcsatornájának és árapasztó csatornájának tisztogatását minden hatósági rendelkezés bevárása nélkül elvégezni.

8 §

Az engedélyezett duzzasztás magassága a malomfőnél a viziművek hatósági megvizsgálása alkalmával engedélyes költségén elhelyezendő magassági jeggyel fog megjelölni.

A vonatkozási jegy megerősítésének helye és magassága is a viziművek felülvizsgálása alkalmával felveendő jegyzőkönyvben körülírandó.

9 §

A megengedett duzzasztás magassága a malomfőnél az engedélyezett táblamagassággal /161.48 m./ egyező.

10 §

A malom üzeméhez engedélyezett vízmennyiség másodpercenként 200 liter.

11 §.

A fenntartandó mederszakaszok végpontjai a volt földmű. ipar és kereskedelmügyi m.kir.

minisztérium 66.655/1885 sz. körrendeletének 11. §-a értelmében a viziműveknek hatósági megvizsgálása alkalmával ugyancsak az engedélyes költségének elhelyezendő határjelekkel fognak megjelölni.

12. §.

Az engedélyokiratban felsorolt magasságok a Fenyőfő községi malomajtó szárfáján elhelyezett vonatkozási jegy 191.690 m-ben megadott magasságára, mint alapontra vannak vonatkoztatva.

Egyéb magasságok: a "Kiss" malom malomfőjén a beton zsilipfal teteje közepén mérve: 162,322 m., a malom alatt mintegy 150 méterre a vízfolyáson lévő törvényhatósági uti boltozott téglahidon vízfolyás szerint alsó korlátfal közepébe vésett + jel = 159.159 m.

13 §.

Az engedély tartama az 1885: XXIII. t. cz. 192. §-a értelmében nincs időhöz kötve.

14 §

Az engedélyokiratban felsorolt jogok és kötelezettségek a jogutódokra is átszállanak.

15 §.

Ezen engedélyokirat kiegészítő részei:

a./ műszaki leírás	1 drb.
b./ általános helyszínrajz 1:2880	1 - " -
c./ hossz és keresztmetszvények	1 drb.
d./ földtömeg kimutatás	1 - " -
<hr/>	
összesen	4 drb.

16 §.

Engedélyes a munkálatokat csak az engedélyokirat kiadása után kezheti meg, köteles azonban a munkálatokat az engedély elvesztésének terhe alatt, az engedélyokirat kiadásától számított hat hónap alatt befejezni.

A munkálatok megkezdése és befejezése a pápai járás főszolgabírójának bejelentendő.

Veszprém, 1938 évi július hó 12-én.

Alispán szabadságon:

(aláírás)

vm. másodfőjegyző

(pecsét: Veszprém vármegye alispánja)

Jegyzőkönyv (1939)

A felülvizsgálat mindent rendben talált, a hatósági szakértő mérései megegyeztek az engedélyokiratban előírtakkal, sőt néhány esetben - mint például a

kerékre vezető zúgó szélessége és zsilipmagassága - néhány centiméterrel alacsonyabb értéket mutattak [B11-11].

Jegyzőkönyv

Készült Pápateszéren, 1939-évi május hó 24-én Sztankovics János pápateszéri lakos "KISS" malmának, a pápai járás főszolgabírája által 1270/1939 sz. alatt kiadott kitzűző határozat alapján alapján foganatosított malomfelülvizsgálat alkalmával.

Jelen vannak:

A pápai járás főszolgabírájának képviselőjében: dr. Katona István szolgabíró, mint a felülvizsgálat foganatosítója, a székesfehérvári m. kir. kulturmérnöki hivatal kiküldöttje: Székács László mérnökgyakornok, mint hatósági szakértő és a "KISS" malom tulajdonosa, Sztankovics János pápateszéri lakos.

A régi jogon fennálló malom vízhasználat gyakorlatát a 16254/1938 alisp. sz. és XI/16 vizikönyvi számú engedélykirat szabályozza.

Jelen felülvizsgálat során hatósági szakértő a helyszínén eszközölt mérések alapján az alábbiakat találta:

Kiinduló magassági fixpontul a "Kiss" malom malomfőjén a beton zsilipfal teteje szolgált, melynek magassága, fenti számú alisp. engedélykirat 12 §-ában megállapított: 162.322 méter.

Ennek alapján bemérettek:

		Eng. okirat szerint:
A vizikerék tengelyének magassága:	158.88 m	158.96 m
A vizikerék szélessége:	0.91 m	0.90
A vizikerék átmérője	3.50	3.40
A kerékre vezető zúgó szélessége	0.46	0.50
A k. vezető zúgó zsilipküszöbmagassága	161.17	161.18
A k. vezető zsiliptábla magassága	161.46	161.48
Az árapasztó zsilip nyílásszélessége	1.00	1.00
Az árapasztó zsilip küszöbmagassága	161.47	161.50
Az árapasztó zsilip táblamagassága	161.74	161.80
Vízgyűjtő tó töltésének magassága eng. vi. f.	162.05	162.00

Egyidejűleg elhelyezést nyert az M.J-jelű magassági jegy a beton zsilip vízfolyás szerinti baloldali ellenfalában, melynek magassága: 161.466 méter elhelyezési magasság.

Ugyancsak elhelyeztetett a malomépület zúgó felőli falában, a tetőeresz kiugrásával érintkezőleg a V.J-jelű vonatkozási jegy is, melynek elhelyezési magassága: 162.787 méter.

A jegyzőkönyv felolvasás után megjegyzés nélkül nyert aláírást.

K.m.f. aláírók: szolgabíró, mérnökgyakornok, malomtulajdonos

Határozat a vízjogi engedély megszüntetéséről (1967)

A vízjogi engedélyt 1967-ben vonták vissza. A malom megnevezése a határozat tárgyában: "Kis" malom [B11-12].

[B11-1] <http://motka.gyor.hu/file/atch/75/126-1.pdf>

[B11-2] <http://motka.gyor.hu/file/atch/75/126-2.pdf>

[B11-3] <http://motka.gyor.hu/file/atch/75/126-10.pdf>

[B11-4] <http://motka.gyor.hu/file/atch/75/126-11.pdf>

[B11-5] <http://motka.gyor.hu/file/atch/75/126-12.pdf>

[B11-6] <http://motka.gyor.hu/file/atch/75/126-5.pdf>

[B11-7] <http://motka.gyor.hu/file/atch/75/126-6.pdf>

[B11-8] <http://motka.gyor.hu/file/atch/75/126-7.pdf>

[B11-9] <http://motka.gyor.hu/file/atch/75/126-8.pdf>

[B11-10] <http://motka.gyor.hu/file/atch/75/126-4.pdf>

[B11-11] <http://motka.gyor.hu/file/atch/75/126-9.pdf>

[B11-12] <http://motka.gyor.hu/file/atch/75/126-3.pdf>